

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
НАУЧЕН АРХИВ

**Годишен отчет за дейността
на Научния архив на БАН
през 2015 г.**

(ИЗВЛЕЧЕНИЕ)

София
2016

СЪДЪРЖАНИЕ

ГОДИШЕН ОТЧЕТ ЗА ДЕЙНОСТТА НА НАУЧНИЯ АРХИВ НА БАН ПРЕЗ 2015 Г.	1
1. ПРОБЛЕМАТИКА НА ЗВЕНТО:	3
1.1. Цели и оценка на постигнатите резултати на Научния архив на БАН	3
1.2. Изпълнение на Националната стратегия за развитие на научните изследвания 2020	3
1.3. Полза за обществото от извършваните дейности.	4
1.4. Взаимоотношения с институции.....	4
1.5. Общонационални и оперативни дейности, обслужващи държавата.....	4
1.5.1. Практически дейности, свързани с работата на национални, правителствени и държавни институции	4
1.5.2. Проекти, свързани с общонационални и оперативни дейности, обслужващи държавата и обществото	4
2. РЕЗУЛТАТИ ОТ ДЕЙНОСТТА НА НАУЧНИЯ АРХИВ НА БАН ПРЕЗ 2015 Г.:	5
2.1. Научни постижения	5
2.2. Научно-приложни постижения	5
3. МЕЖДУНАРОДНО НАУЧНО СЪТРУДНИЧЕСТВО НА НАУЧНИЯ АРХИВ НА БАН.....	5
4. УЧАСТИЕ НА НАУЧНИЯ АРХИВ НА БАН В ПОДГОТОВКАТА НА СПЕЦИАЛИСТИ	6
5. ИНОВАЦИОННА ДЕЙНОСТ И АНАЛИЗ НА НЕЙНАТА ЕФЕКТИВНОСТ	6
5.1. Съвместна иновационна дейност с външни организации и партньори	6
5.2. Извършен трансфер на технологии и/или подготовка за трансфер на технологии по договор.....	6
6. СТОПАНСКА ДЕЙНОСТ НА ЗВЕНТО	6
6.1 Съвместна стопанска дейност с външни организации и партньори	6
6.2 Отдаване под наем на помещения и материална база.....	6
6.3 Сведения за друга стопанска дейност.	6
7. АНАЛИЗ НА ФИНАНСОВОТО СЪСТОЯНИЕ НА НА-БАН ЗА 2015 Г.	6
8. ИЗДАТЕЛСКАТА И ИНФОРМАЦИОННАТА ДЕЙНОСТ НА НАУЧНИЯ АРХИВ НА БАН.....	7
9. ИНФОРМАЦИЯ ЗА НАУЧНИЯ СЪВЕТ НА НА-БАН	7
10. КОПИЕ НА ПРАВИЛНИКА ЗА РАБОТА В НАУЧНИЯ АРХИВ НА БАН	8
11. СПИСЪК НА СЪКРАЩЕНИЯТА, ИЗПОЛЗВАНИ В ОТЧЕТА И ПРИЛОЖЕНИЯТА КЪМ НЕГО	8
12. ПРИЛОЖЕНИЯ.....	8

1. ПРОБЛЕМАТИКА НА ЗВЕНТОТО:

Научният архив на БАН е орган за управление на Националния архивен фонд на Република България на територията на БАН. Като самостоятелно общоакадемично специализирано звено извършва следните дейности: комплектува архивни документи от поделенията на БАН и личните фондове на академици, член-кореспонденти и професори на основна работа в Академията; извършва научно-техническа обработка, експертиза на ценността на документите; организира използването на архивните документи за научно-изследователски, справочни и други цели; подготвя документални издания и изложби; оказва методическа помощ на поделенията на БАН в работата на техните деловодства и архиви; извършва дейности по реставрацията и консервацията на архивните документи; създава база данни от електронни копия на архивните документи.

1.1. Цели и оценка на постигнатите резултати на Научния архив на БАН

Цялата дейност на Научния архив на БАН е подчинена на важните стратегически задачи и приоритети на Академията.

През 2015 г. НА-БАН продължава да изпълнява задълженията си като основно научно-информационно звено в системата на Академията. Оказва методическа помощ на ръководствата на институтите по отношение обработката, съхраняването и предаването на документите от архивите им в НА-БАН. Комплектува и регистрира фондообразователите от профила на БАН и извършва научно-техническата обработка на архивните документи. Извършва дейности за тяхното правилно съхранение и използване.

Въз основа на натрупания документален масив НА-БАН създава успешно електронни описи, указатели и справочници за използване на документите с различни цели. Архивът продължи творческото сътрудничество с Регионалните академични центрове на БАН.

От анализ на работата на НА на БАН през 2015 г. се налага заключението, че приоритетните дейности през изтеклата година са свързани с комплектуването, обработката и популяризирането на архивните документи. Намален е броят на самостоятелните изложби за сметка на организирани с външни институции. Като продължение на добрата практика в представяне на национални и международни изложби, базирани на архивни документи от фондовете на НА са реализираните съвместни експозиции с УНСС, СУ „Св. Кл. Охридски“, ДАА и ИИстИ-БАН. Архивът отчита по-голям брой на читателите работили с документите от съхраняваните фондове. Сред ползвателите са и все повече чуждестранни учени, от Румъния, Полша, Чехия, Германия и др., както и българи работещи в различни европейски научни институции.

1.2. Изпълнение на Националната стратегия за развитие на научните изследвания 2020.

Научният архив работи в приоритетното направление „Културно-историческо наследство“ от стратегията за развитие на науката в България. За осъществяване на поставените цели той разширява сътрудничеството си със сродни институции като ИИстИ-БАН, ИБЦТ-БАН, ИЕФЕМ-БАН, КМНЦ и ИБЕ. Наши партньори са и ДАА, СУ „Св. Кл. Охридски“, НБКМ и др.

Партнира с МОН и СУ по проект „Студентски практики“ на ЕСФ, програма „Развитие на човешките ресурси“ към министерството.

Документалната база на архива е обект на засилващ се научен, обществен и международен интерес. Тези тенденции водят до разширяване на допирните точки с някои международни институции, европейски учени и укрепване на връзките на архива с университетите, училищата и др. В тази връзка НА реализира изложба в Деня на

Европа, разкриваща българския принос към културно-историческото многообразие на Обединена Европа.

Информационната и публикаторската дейност на архива е отворена към нуждите на обществото по повод честване на значими исторически събития и годишнини, като публикациите все повече се ориентират към реферирани научни издания.

1.3. Полза за обществото от извършваните дейности.

Спецификата на работа на Научния архив е свързана с комплектуването, обработката и предоставянето на научната общественост и гражданите на документи, свързани с историята на българската държава и българската научна мисъл. Във връзка с това работата ни е насочена към осигуряването на достъп до основната база данни на архива – описите и каталозите. В услуга на нашите читатели продължаваме тяхното сканиране и качване на сайта на Архива.

НА-БАН продължава да работи активно със СУ „Св. Кл. Охридски“. През годината в Архива проведоха учебен стаж 11 студенти по Европейската програма „Студентски практики“.

Като важно направление в информационната дейност на Архива са многобройните и професионално изготвени справки, поръчвани от наши и чуждестранни учени, по въпроси засягащи разнообразни области на науката и културата. Тези справки спомагат за увеличаване на научната продукция, посветена на исторически, регионални и родови изследвания, както и точните науки.

1.4. Взаимоотношения с институции

Поради естеството на съхраняваните в НА-БАН документални материали, най-активни са контактите и съвместната дейност с Администрация на БАН, Централна библиотека на БАН, Кирило-Методиевския научен център, УНСС, ДАА, СУ „Св. Кл. Охридски“, Института за исторически изследвания, Етнографския институт с музей, Института за български език, Института за балканистика с център по тракология към БАН, Регионалните академични центрове и др. В качеството си на методически ръководител за съхраняването и обработката на текущата документация на институтските деловодства, НА-БАН поддържа връзка със всички академични звена.

1.5. Общонационални и оперативни дейности, обслужващи държавата

1.5.1. Практически дейности, свързани с работата на национални, правителствени и държавни институции

Дейността на НА-БАН е изцяло насочена към ефективното и оперативното поддържане в максимално добро състояние на документалното архивно наследство, отложено в резултат на историческото, стопанското, научното и културното развитие на българския народ и държава. В тази връзка НА поддържа важни професионални връзки с редица институции със сродна дейност: Държавна агенция „Архиви“, Централен държавен архив, с Общините в страната (Созопол, Пазарджик), с Регионалните исторически музеи Панагюрище, Велинград, Пазарджик и със СУ „Св. Климент Охридски“, Национална библиотека „Св. св. Кирил и Методий“, Военна академия „Г. С. Раковски“ и др.

Архивът разкрива и популяризира архивното документално наследство на БАН чрез участия в международни и регионални изложби, конференции, изготвяне на специализирани справки и др.

1.5.2. Проекти, свързани с общонационални и оперативни дейности, обслужващи държавата и обществото

По проект „Студентски практики“ на ЕСФ, програма „Развитие на човешките ресурси“ към МОН, НА-БАН предостави ментори на студенти от Исторически факултет на СУ.

2. РЕЗУЛТАТИ ОТ ДЕЙНОСТТА НА НАУЧНИЯ АРХИВ НА БАН ПРЕЗ 2015 Г.:

2.1. Научни постижения

Кацунов, В. „Формиране, развитие и динамика на българското народностно самосъзнание VII-XIV в. (Цветът на пясъка)“, Ропринт ЕАД, 2015, ISBN:978-619-90373-2-4.

Изследването е посветено на формирането, развитието и динамиката на българското народностно самосъзнание в Средновековна България. То предлага нов модел за изграждането на индивидуалното съзнание на средновековния човек, базиран на богата историографска рамка и разнообразни исторически извори.

2.2. Научно-приложни постижения

Изложбата „Българският принос към културно историческото многообразие на обединена Европа (Из художествено документалното наследство на БАН)“, осъществена под ръководството на д-р Валери Кацунов, е посветена на 9 май – Деня на обединена Европа предствавява продължение на юбилейните чествания по случай 145-годишнината на Българската академия на науките.

В експозицията са отразени и някои от важните годишнини на учени, членове на БАН, като Тодор Г. Влайков, Петко Стайнов, Иван Буреш, Добри Христов, Николай Лилиев, Йосип Щросмайер и др., чиито архиви се съхраняват в Академията.

Научният архив на Българската академия на науките е първият национален архив, който се създава и натрупва своя документален масив още от учредяването на Българското книжовно дружество през 1869 г. в Браила. Документите са свидетелство за дейността на българските книжовници и учени, историята на науката и културата, както и на първата академична институция. Наред с това, той излиза извън рамките на традиционния архив, както по съдържанието си, така и по вида на своите документи. Изложбата има за цел да покаже многообразието на документите, тяхната богата съдържателност и историческо значение. Сред тях са автобиографични и биографични документи, ръкописи на трудове, дневници, мемоари и спомени на наши учени, държавни, обществени и културни дейци от близкото минало. Показани са части от запазените ръкописи на известните наши писатели и поети Иван Вазов, Пенчо Славейков, Алеко Константинов, Пейо Яворов, д-р Кръстьо Кръстев и др. Сред документалната мозайка са маслени картини, акварели, скици, шаржове, карикатури и др.

Богатството на нашата Академия, славянските и старобългарски ръкописи, някои от които върху пергамент, убедително потвърждават писмената и книжовна традиция на българите. Ранните преписи на „История славянобългарская“, взаимоучителните таблици на Неофит Рилски, църковнославянските граматика са важни паметници от нашето Възраждане.

Акцент в изложбата е идеята за Обединена Европа е представена с документи и фотографии от богатия архив на акад. Иван Шишманов като основател и пръв председател на Българската секция на Паневропейския съюз. Те убедително говорят, че още през 30-те години на XX век България възприема идеите на паневропеизма за сближаване и сътрудничество между всички европейски народи на политическа, икономическа и културна основа. Историята на Паневропейското дружество в България е тясно свързана с имената на изтъкнати интелектуалци, политици и общественици, някои от които членове на Българската академия на науките.

3. МЕЖДУНАРОДНО НАУЧНО СЪТРУДНИЧЕСТВО НА НАУЧНИЯ АРХИВ НА БАН

Научният архив поддържа контакти и извършва конкретна научна дейност със сродни научни институции в чужбина (Румъния, Македония, Чехия, Полша), българските културно-информационни центрове в европейските страни (Македония) и

подпомага чуждестранните учени и институти при търсенето и ползването на архивни материали (Румъния, Русия, Украйна, Германия, Канада, САЩ, Сърбия, Полша, Чехия, Франция, Босна и Херцеговина). През 2015 г. НА представи художествено-документални изложби в Скопие.

Перспективите за развитието на международните отношения на Архива са свързани с преподписване на договорите за сътрудничество с Библиотеката на РА, Архива на РАН. През 2016 г. предстои подписване на договори за съвместна работа с Архива на ПАН и Архива на ЧАН.

Като най-значимо в международен план се очертава сътрудничеството с Британската библиотека в Лондон със спечеления проект „Endangered photo collections about the participation of pre-industrial Bulgaria in three wars in the beginning of the 20th century“.

4. УЧАСТИЕ НА НАУЧНИЯ АРХИВ НА БАН В ПОДГОТОВКАТА НА СПЕЦИАЛИСТИ

- НА на БАН е база за провеждане на студентски практики на стажанти от Историческия факултет на Софийския университет по договор от 2012 г. (трима ментори с 11 студента)
- Води се курс за специалност Архивистика, свързани с Опазване и съхранение на архивните документи.
- НА на БАН подпомага докторанти и студенти при разработки на курсови и дипломни работи.

5. ИНОВАЦИОННА ДЕЙНОСТ И АНАЛИЗ НА НЕЙНАТА ЕФЕКТИВНОСТ

5.1. Съвместна иновационна дейност с външни организации и партньори

Научният архив на БАН не е извършвал съвместна иновационна дейност с външни организации и партньори.

5.2. Извършен трансфер на технологии и/или подготовка за трансфер на технологии по договор

Научният архив на БАН не е извършвал трансфер на технологии и/или подготовка за трансфер на технологии по договор с външни субекти.

6. СТОПАНСКА ДЕЙНОСТ НА ЗВЕНТО

6.1 Съвместна стопанска дейност с външни организации и партньори

Научният архив на БАН не осъществява съвместна стопанска дейност с външни организации и партньори.

6.2 Отдаване под наем на помещения и материална база

Научният архив на БАН не отдава под наем помещения и материална база.

6.3 Сведения за друга стопанска дейност.

Научният архив на БАН извършва стопанска дейност по обслужване на читателите в читалнята към архива – издава читателски карти, репродуцира документи и предоставя услуги по ценоразпис.

7. АНАЛИЗ НА ФИНАНСОВОТО СЪСТОЯНИЕ НА НА-БАН ЗА 2015 Г.

В отчетът за касовото изпълнение на бюджета на Научен архив за 2015 г. по-долу е представен кратък финансов анализ на получените приходи от бюджетни средства, собствените приходи, както и направените разходи към 31.12.2015 г.

Приходи:

През 2015 г. са постъпили общо приходи в размер на **231674 лв.**, в това число:

(1) Бюджетна субсидия за 2015 г.	219719 лв.
(2) Собствени приходи	7085 лв.
(3) Вътрешни трансфери между звената от ЦУ на БАН	3098 лв.

(4) Безналични трансфери между звената от ЦУ на БАН 1817 лв.

(5) Внесен данък в/у прих.от стоп.дейност 2014г. - 45 лв.

Наличност на 01.01.2015 г. 175 лв.

Разходи:

Общо разходите на Научен архив на БАН за 2015 г. са в размер на **231492 лв.**,

както следва:

- от бюджетна субсидия 219683 лв.
- от собствени средства 6894 лв.
- Вътрешни трансфери между звената от ЦУ на БАН 4915 лв.

В таблицата по-долу е представено разпределението на разходите по параграфи:

Параграф	Наименование	Стойност, лв.
01-00	Заплати и възнаграждения	168103
02-00	Други възнаграждения	21118
05-51	Вноски за фонд ДОО	19908
05-60	Здравни осигуровки	8327
05-80	Фонд ДЗПО	2347
10-12	Медикаменти	-
10-13	Постелен инвентар и облекло	-
10-14	Учебен и НИР и библиотека	-
10-15	Материали	6348
10-16	Вода, горива и енергия	71
10-20	Външни услуги	3500
10-30	Текущ ремонт	-
10-40	Данъци, мита, такси (др. фин. услуги)	-
10-51	Командировки в страната	1770
10-51	Командировки в чужбина	-
10-69	Други разходи за фин. обл. в банка	-
10-91	СБКО	-
10-40	Данъци СБКО	-
29-92	Други разходи за лихви	-
40-00	Стипендия на докторанти, в т.ч. и здравни осигуровки	-
52-00	Придобиване на друго оборудване и	-
53-00	Програмни продукти	-
1098	Представителни	-
	Общо разходи за дейността :	231492

Наличност на 01.01.2016 г

357 лв.

8. ИЗДАТЕЛСКАТА И ИНФОРМАЦИОННАТА ДЕЙНОСТ НА НАУЧНИЯ АРХИВ НА БАН

Издателската дейност на Научния архив се осъществява с помощта на партньорски организации и във външни печатни бази, с цел популяризиране на съхраняваните документи и представяне на създадените изложби.

Периодично се допълва и усъвършенства представянето на документното богатство в Интернет чрез електронни описи и показалци.

9. ИНФОРМАЦИЯ ЗА НАУЧНИЯ СЪВЕТ НА НА-БАН

Научният архив на БАН няма Научен съвет.

10. КОПИЕ НА ПРАВИЛНИКА ЗА РАБОТА В НАУЧНИЯ АРХИВ НА БАН

Научният архив на БАН не е променял Правилника си за вътрешния ред. Връзка до публикувания на web-сайта на звеното:
http://archiv.cl.bas.bg/pdf/Pravila_za_rabota_na_NA-BAN.pdf

11. СПИСЪК НА СЪКРАЩЕНИЯТА, ИЗПОЛЗВАНИ В ОТЧЕТА И ПРИЛОЖЕНИЯТА КЪМ НЕГО

а.е. – архивна единица
БАН – Българска академия на науките
БНР – Българско национално радио
ДАА – Държавна агенция архиви
ЕСФ – Европейски социален фонд
ИБЕ – Институт за български език
ИБЦТ – Институт за балканистика с център по тракология
ИЕФЕМ – Институт за етнология и фолклористика с Етнографски музей
ИИстИ – Институт за исторически изследвания
КМНЦ – Кирило-методиевски научен център
МОН – Министерство на образованието и науката
НА – Научен архив
НА-БАН – Научен архив на Българска академия на науките
НАИМ – Национален археологически институт с Музей
НБКМ – Национална библиотека „Св. св. Кирил и Методий“
ПАН – Полска академия на науките
РА – Румънска академия
РАН – Руска академия на науките
Сб. – сбирка
СУ – Софийски университет „Св. Климент Охридски“
УНСС – Университет за национално и световно стопанство
Ф. – фонд
Ч.П. – частично постъпление

12. ПРИЛОЖЕНИЯ

1. Разпечатка на Приложение №1 – Списък на публикациите
2. Разпечатка на Приложение №2 – Списък на цитатите
3. Разпечатка на Таблица 01 – Персонал
4. Разпечатка на Таблица 02 – Изследователски състав
5. Разпечатка на Таблица 03 – Брой публикации през 2015 г.
6. Разпечатка на Таблица 04 – Брой докторанти през 2015 г.
7. Разпечатка на Таблица 05 – Участие в подготовка на специалисти през 2015 г. (общо за звеното)
8. Разпечатка на Таблица 06 – Експертна дейност през 2015 г.

София
22.01.2016 г.

Директор на НА-БАН:
(д-р Валери Кацунов)

Списък на всички научни публикации, излезли от печат

- **Звено: (НА) Научен архив на БАН**

- **Тип на публикацията:**

Научна монография

Глава от научна монография

Студия в научно списание

Статия в научно списание

Статия в сборник на научен форум

Студия в тематичен сборник

Статия в тематичен сборник

- **Година на публикуване: 2015 ÷ 2015**

1. **Валери Кацунов.** Формиране, развитие и динамика на българското народностно самосъзнание VII-XIV в. (Цветът на пясъка). , Ропринт ЕАД, 2015, ISBN:978-619-90373-2-4, 423
2. **Вапцарова, Г., Илиева, Д.** Българо-полски културни и научни връзки през 19-20 век на базата на документални източници от НА БАН. Известия на ИИИ, 32, Издателство на БАН "Проф. Марин Дринов", 2015, ISSN:2367-5187, 224 - 242
3. **Вапцарова, Г., Илиева, Д.** Константин Иречек (1854 - 1918). 160 години от неговото рождение.. Известия на държавните архиви, 106, Държавна агенция "Архиви", 2015, ISSN:0323-9780, 119 - 136
4. **Вапцарова, Г., Илиева, Д.** Кръстьо Мирски - живот на границата на две епохи. Наука, 5, Съюз на учените в България, 2015, ISSN:0861 3362, 14 - 17
5. **Вапцарова, Г., Илиева, Д.** Професор Петър Миятев (1906 - 1986). Годишник на РИМ Пазарджик, 6, Беллопринт ООД, 2015, ISSN:1314-2038, 69 - 74
6. **Вапцарова, Г., Илиева, Д.** Спасяването на книжовното богатство и имуществото на БАН по време и след бомбардировките над София.. СпБАН, 5, Издателство на БАН "Проф. Марин Дринов", 2015, ISSN:0007-3989, 39 - 46
7. **Габриела Вапцарова, Дарина Илиева, Даниела Атанасова.** Малко известна публикация на Иван Евстратиев Гешов. Годишник на Регионален исторически музей, Пловдив, Регионален исторически музей, Пловдив, 2015, ISSN:1311-9133, 52 - 58
8. **Стоичкова, Даниела.** Иван Евстратиев Гешов и участието му в издаването на списание "Библиотека Свети Климент". Годишник на РИМ - Пловдив. Иван Евстратиев Гешов. Държавник, общественик, учен, меценат на българската наука и култура., 9, Регионален исторически музей - Пловдив, 2015, ISSN:1311-9133, 59 - 69
9. **Цветан Й. Радулов.** Кореспонденцията на Иван Евстр. Гешов в Научния архив на БАН. Наука, 1, 2015, ISSN:0861 3362, 63 - 68

10. **Цветан Радулов, Гергана Колева.** Професионалните предизвикателства пред архивиста по пътя на една международна изложба – „Тарас Шевченко и България”. Университетски четения по архивистика., IV, 2015, ISBN:978-954-400-124-7, 160 - 172
11. **Цветана Величкова,** Росица Стоянова. Дарителството за наука – инвестиция в бъдещето на нацията. Списание на БАН, 3, издателство на БАН „проф. Марин Дринов“, 2015, ISSN:0007-3989, 56 - 64
12. **Цветана Величкова.** Дарението на банкера Иван Ковачев за откупуване и популяризиране на архива на Константин Иречек. Наука, 1, Съюз на учените в България, 2015, ISSN:08613362, 26 - 30
13. **Цветана Величкова.** Дигитален архив Марин Дринов“ – резултати и перспективи”. Дриновський збірник, том VII, издателство на БАН „проф. Марин Дринов“, 2015, ISSN:978-954-322-812-6, 44 - 49
14. **Цветана Величкова.** Заветът на Иван Евстратиев Гешов "за същинска свободна Академия". Годишник на Регионален исторически музей, Пловдив, Регионален исторически музей, Пловдив, 2015, ISSN:1311-9133, 20 - 26